

Ed. 1908

't Äörke is een uitgave onder verantwoordelijkheid van:
Stichting Heemkunde Heer.

Registratie-nummer K.v.K.: 14.058.332
Postbank 807 33 90 Bankrek.: 89.66.34.248 (SNS)

Bestuur der Stichting:

Voorzitter: W. Eggen tel. 043 - 361 24 05
Secretaris: P. Wetzels tel. 043 - 321 92 37
Penningmeester: G. Kickken tel. 043 - 362 34 89

Redactie 't Äörke:

G. Eggen tel. 043 - 356 07 21
Th. Erkamp tel. 043 - 363 14 97
P. Wetzels tel. 043 - 321 92 37

Redactie-adres: Hoogveerlinxstraat 113, 6211 AP Maastricht.

't Äörke verschijnt 4 x per jaar, en wel in de maanden januari,
april, juli en oktober.

Abonnementen:

f. 20,— per jaar bij vooruitbetaling te voldoen.

Losse nummers - voor zover beschikbaar - f. 6,—

N.B. Bij verzending per post wordt de prijs verhoogd met portokosten, afhankelijk van bestemming.

Aan publicaties in 't Äörke, zoals hierboven omschreven, wordt uiterst zorgvuldig aandacht besteed. De Stichting Heemkunde Heer, en/of individuele bestuursleden der Stichting, en/of de redactie, en/of individuele leden der redactie, en/of individuele publicisten van deze uitgave kan (kunnen) nimmer aansprakelijk gesteld worden voor eventuele onjuistheden of omissies en de gevolgen daarvan.

Tekening voorpagina: Bèr Heuts.

~ ISSN 1388 - 8471 ~

't Äörke no. 3 - april 1999.

Inhoud:

Pag.	Onderwerp:	Auteur
1	Inhoudsopgave.	-
2	Pastoor Janssen en de pas geverfde kozijnen....	(NN)
4	Sjengske (H)Eggen, mede-oprichter St. Caeciliakoor.	(HE)
6	Advertentie van toen.	(PW)
8	Aantekeningen van Pastoor Rutten (Deel 3)	(GE)
12	Het spoor in Heer: wachterswoningen en overwegen.	(GW)
15	De Patagon.	(GE)
17	Vijf "Heeren uit Heer".	(LV)
20	Met de hondskar naar de markt.	(WP)
21	Zwaar transport in de Dorpsstraat.	(GW)
22	Voetpaden in Heer (Deel 3 - slot)	(GW)
24	Inwonerslijst 1796 (Deel 3)	(GE)
29	Heerder Lijkenweg in Keer.	(GE)
30	Café "Bee Anneke".	(WE)
31	50 jaar geleden.....	(GE)
33	Bertus oet Hier.	(WP)
34	Hebios	(GE)

Pastoor Janssen en de pas geverfde kozijnen ....

(Over de inmiddels bijna legendarische verhalen omtrent de bouw van de kerk te Scharm en de "activiteiten" van Pastoor Janssen gaan wij in een van de volgende nummers uitvoerig in)

Een lezer van 't Aörke (dië onbekend wenst te blijven) vertelde ons enkele anekdoten over Pastoor Janssen, de eerste pastoor van Scharm. Of we er wel bij wilden vermelden dat hij pastoor Janssen een echt mens onder de mensen vond. Bij deze.

* In het begin van zijn pastoraat zei pastoor Janssen vaker van zichzelf (geboren te Roermond): "Ik ben geboren aan de Varkensmarkt in Roermond en zelf ben ik het mooiste varken" !

* Na de klokkenroof in de oorlog moesten ook in Scharm nieuwe klokken komen. Een tijd na de geldzuivering (tientje van Liefstuck) kwam een boer uit Scharm bij pastoor Janssen met een grote hoeveelheid (inmiddels) zwart geld. Of de pastoor het wilde hebben "voor de nieuwe klokken". Hoe hij het heeft klaargespeeld weet niemand, maar de pastoor heeft het geld "gewit" en gebruikt voor de nieuwe klokken.

* In de jaren '50 had een jongedame haar lippen "geverfd" met lippenstift; een uit Amerika overgewaaid "nieuwe mode" destijds. De Communie werd toen nog op de tong gelegd. Aangekomen bij de bewuste jongedame riep hij, in plaats van het gebruikelijke Corpus Christi, op luide toon: "Pas op Lieve Heer, de kozijnen zijn pas geverfd".

* De pastoor collecteerde tijdens een mis zelf en bemerkte dat een welgestelde inwoner slechts een stuiver op de schaal legde. Hij pakte een gulden van de collecteschaal en gaf die aan de "milde" gever met de woorden (iedereen uit zijn omgeving kon het verstaan): "Als je zo weinig voor de kerk kunt missen, dan kan de kerk wel iets voor jou missen". De "roeje kop" van de gever is niet te beschrijven.

* Een rood hoofd kreeg ook een jong paar dat bij de kerk verscheen om te worden getrouwd. Pastoor Janssen haalde het paar aan de ingang van de kerk af. Net buiten de kerkdeur (alsof Onze Lieve Heer het niet mocht horen) zei hij tegen de bruidegom: "Ich moot zegke, dich höbs dich geine kloommel oetgezeuk".

* Dat hij oog had voor vrouwelijk schoon (zonder daar overigens iets slechts mee te bedoelen) bleek uit een opmerking, tijdens een collecte, aan het adres van een flinke jongedame: "Lekker Pöl" !

* Zelfs bij het afkondigen van een overledene, na de preek, behield pastoor Janssen zijn gevoel voor humor (of zijn blijde levensvisie) uit de toevoeging: "Wie volgt ? Ik laat u graag voorgaan !"

* Pastoor Janssen wilde geen heilige zijn maar een mens, beschikbaar voor iedereen; ook voor de mensen die "niet zo kerks" waren en een beroep om hem deden als zij hun einde voelde naderen. Ook trachtte hij hulp te geven vanuit zijn huisapotheek, gevuld met kruiden, pillen en poeders.

* Janssen was zelfs een soort "diskjockey" toen nog niemand van dat woord gehoord had. In de 50'er jaren werden vanuit de kerktoren de "nieuwste" 78-toeren grammofoonplaten van o.a. Jo Erens op luide wijze grijsgedraaid.

Een zaligverklaring van " 't sjoenste verken van de (Re-mundsje) verkenmerret" zit er niet (meer) in.

Sjengske (H) Eggen: mede-oprichter St. Caeciliakoor.

In het midden van de 19e eeuw werden in Heer kort na elkaar twee verenigingen opgericht. In 1851 de Harmonie van Heer, in 1857 het Sint Caeciliakoor. Beiden kregen bij hun 100-jarig bestaan het predikaat "koninklijk". Verder hebben de twee verenigingen gemeen, dat uit hun midden weer twee andere verenigingen zijn ontstaan: de Harmonie Heer Vooruit (1906) en het Heerder Mannenkoor (1957).

Van de oprichters van het St. Caeciliakoor zijn tot nu toe enkele foto's gepubliceerd (1). Dat waren pastoor Hoelen, Desiré Leesens, P. Essers en N. Rempelberg. In de analen van het koor (maar ook in het boek "Geschiedenis van Heer") wordt een van de mede oprichters geschreven als J. Heggen. Tot nu toe was van deze J. Heggen weinig of niets bekend. Het was ook geen Heggen maar Eggen en wel Johannes Nicolaus (*Sjengske*) Eggen, geboren in Heer op 28 febr. 1827, zoon van Klaës Eggen en Ciel Paulissen. Hij werd kort na de oprichting zelfs de eerste secretaris van het koor. Van Sjeng is een foto in het familiearchief bewaard gebleven (zie - van metalen plaat gerestaureerde en bewerkte- foto hierboven). De juiste datum van de foto is niet bekend, maar aan de hand van bepaalde kenmerken kan als richtdatum begin jaren '60 van de 19e eeuw worden aangehouden. Sjeng was toen ongeveer 35 jaar oud. Hij woonde in het ouderlijk huis aan de Kerkstraat (nu Oude Kerkstraat, op de plaats van de tegenwoordige huisnummers 22 en 24) en was getrouwd met Josephien Severeijns. Het echtpaar had vier kinderen: Klaës, Wum, Hari en Merie. In 1869 werd dit (niet meer bestaande) pand en landerijen in Heer en Gronsveld verkocht en de

(1) Piters J., Janssen B.: De historie van het Kon. St. Caeciliakoor 1857 t/m 1974.

familie verhuisde naar "t Brook" (hoek Demertstraat/St. Josephstraat). Dit pand, plus aanpalende landerijen, had hij gekocht in 1853. De verkoop en verhuizing van de hiervoor genoemde landerijen had vrijwel zeker te maken een landbouwcrisis in de jaren '60 - '70 van de 19e eeuw, die destijds veel boeren de kop heeft gekost. Naderhand is Sjeng grondwerker geworden in de fabriek van "Petrus Regout & Cie." in Maastricht.

Sjengske was een levensgenieter. Hij had, zoals zovelen toen (en ook nu nog) altijd dorst. Om aan drinkgeld te komen liet hij, zonder dat zijn vrouw het merkte, graan van de zolder van zijn woning via de regenpijp naar beneden lopen. Vervolgens ving hij dat op in een soort kruiwagen om het in een "herberg" te gelde te maken.

Sjeng was ook een, in de omgeving, min of meer befaamd gebedsgenezers, een gave die overigens ook nog later in de familie voorkwam. Hij werd voor sommige "consulten" per koets opgehaald.

Sjeng overleed op 12 juli 1889 in Heer. Maar zijn naam en meerdere nakomelingen waren voorgoed verbonden met het St. Caeciliakoor. Zoon Wum was trouw lid, evenals zijn kleinzonen Sjengske en Klaës. Zijn kleindochter Cèl trouwde met Theo Loontjens (zie foto hieronder)

Theo Loontjens was vele jaren voorzitter van het St. Caeciliakoor. Zijn oom Antoon was vele jaren dirigent. Cèl zelf was voorzitter van het damescomité bij het honderdjarig jubileum van het koor in 1957.

Advertentie van toen.

In 1935 plaatsten de gemeenten Heer en Cadier en Keer (Mr. Thomassen was burgemeester van beide gemeenten) een advertentie in een "propaganda"-uitgave van het Limburgs Dagblad. *Zie volgende pag.*

De bijbehorende tekst is waarschijnlijk van de hand van Burg. Thomassen zelf. Over Heer wordt in het artikel het volgende vermeld:

Mr. A. M. P. THOMASSEN
Burgemeester der gemeenten Heer en Cadier en Keer.

De gemeente Heer helt langzaam Zuid-Oostelijk van Maastricht uit de Maasvallei op.

In 1174 komt Heer reeds voor als één der negen banken van het kapittel van St. Servaas te Maastricht. In het gemeentewapen, voorstellende: St. Petrus-in-Banden (de patroon der parochiekerk) een sleutel ontvangende uit de handen van den H. Servatius, is de herinnering daaraan bewaard gebleven.

In Huize "de Burght" bezit de gemeente een historisch monument. In de 15e eeuw deed deze Burght gedeeltelijk dienst als gevangenis voor de negen banken van het kapittel van St. Servaas.

Na den bouw van het tegenwoordige gemeentehuis, in 1917 (ontwerp van den architect Jos. Cuijpers te Roermond), waaromheen zich langzamerhand een nieuwe dorpskern ontwikkelde, breidde de gemeente zich geleidelijk uit tot een voorstadje van Maastricht.

De gedeeltelijke annexatie in 1920 door de gemeente Maastricht deed het aantal inwoners teruglopen van 5148 tot 3538. Deze bloedtransfusie ten behoeve van de hoofdstad van Limburg bezorgde de gemeente Heer kommervolle jaren; door gestadige uitbreiding echter steeg het welvaartspeil wederom langzaam tot het oude niveau en merkwaardigerwijze kenmerken zich vooral de crisisjaren door een bloeiperiode, want in laatste 2 jaren werden niet minder dan 134 nieuw woningen gebouwd, zoodat thans een zielental van 5304 bereikt is. Modernisering door aanleg van gas, waterleiding, rioleering, parken enz. heeft de trek naar buiten in niet geringe mate bevorderd.

BOUWT en VESTIGT
U in de GEMEENTE

HEER

10 minuten afstand van MAASTRICHT

Gemakkelijke Verbindingen
met:

DUITSCHLAND (AKEN) en BELGIË (LUIK)

GOEDKOOPE BOUWTERREINEN

LAGE BELASTINGEN

Aantekeningen van Pastoor Rutten. Deel 3.

(1661) *Staties van de Maastrichtsche bedelmonniken te Heer*

De eersten zondag van de Advent van de Minderbroeders voor rogge.

De vierde zondag van de Advent van de Augustijnen voor rogge.

De zondag onder octaaf van Driekoningen tweede statie der Minderbroeders. De tweede zondag na Driekoningen tweede en laatste statie der Augustijnen.

De derde zondag na Driekoningen eerste statie der Predikheeren.

Op zondag "Laetare" in de vasten derde statie der Minderbroeders.

Op Palmzondag om 2 uur in de namiddag houden de Minderbroeders een preek over het lijden van Christus en dat geldt als hun vierde statie.

Op Paasdag lezen dezelfde Minderbroeders de eerste H. Mis om 7 uur en dat geldt als hun vijfde statie.

De derde zondag na Pasen hebben de Minderbroeders hun zesde statie.

De zesde zondag na Pasen, onder de octaaf van 's Heeren Hemelvaart is de tweede en laatste statie der Predikheeren. Omdat deze echter dicht bij onze Bronkdag, welke op maandag na Pinksteren valt, werd ze in 1661 daarop overgebracht en het zou goed zijn, als zulks altijd gebeurde. Dan had het volk twee Missen en zou tevens de Mis plechtiger met diaken en subdiaken kunnen zijn.

Op het feest echter van de H. Apostel Jacobus, waarop onze Kerkwijding valt, is de zevende statie der Minderbroeders.

De Predikheeren en Augustijnen komen derhalve elk tweemaal in het jaar en de Minderbroeders zevenmaal.

1661 *Optreden van de Staatsen (2) te Heer.*

De ontvanger der Hervormden, van Eylen (3) geheten, was 18 nov.

(1) Staatsen waren de (Noord)nederlanders, welke zich hadden afgescheiden voor het begin van de 80-jarige oorlog. Van Staten-Generaal. In 1632 werd Maastricht (en omgeving) door Frederik Hendrik veroverd.

(2) Rutger IJlem, ontvanger der Generale Staten voor de landen van Overmaas.

1654 onder mijn voorganger Hendrik Goffin naar Heer gekomen en had er plakaten van de Hollandse Staten op de kerkdeuren vastgehecht. Ik weet niet wat ze behelsen, doch de pastoor was er zeer door onsteld, naar men mij verteld heeft, want er was ook aan de klok getrokken (1). Diezelfde van Eylen, ontvanger der belasting of schatting, "verpondinghe" geheeten kwam de 4e oktober met open brieven der Hollandse Staten bij mij (2), sloeg ze aan op de kerktoren en liet de klok luiden, waarover ik mij zeer verontruste. Hij zou ze acht dagen eerder aangeslagen hebben, indien ik niet geweigerd had de deuren te openen zonder eerst het Kapittel te raadplegen. Zodra dit gehoord was, maakte de koster de deur open, men sloeg de brieven aan en luidde de klok. Het is immers het werk van de koster, te openen en sluiten evenals te luiden (3).

(1661) *Betaling van een kop roggepacht door burgemeester de Selis.*

"Ida, dochter van wijlen Servaes Haameckers, van haere goederen gelegen tot Cadir onder Heer gelt jaerlyx 2 vat 1 cop rogge.

N.B. Deze Ida is geboren tot Wijck in 't Raetjen of in 't Raet, off het is een spruyt daaruit, ende die Ida off haere dochter, is getrouwt geweest een Calvinist N. cognomine Fraints (4).

Ende dese geus (5) heeft altijd paisibelick (6) den pacht voorgeschre-

(1) Het recht van afkondiging bij klokkeslag kwam de heer der plaats toe.

(2) De pastoor schrijft *sub me*.

(3) Het optreden van de ontvanger van IJlem staat in verband met het geschil over de soevereiniteit van de 11 banken van Sint Servaes, waartoe Heer behoorde. Het kapittel beweerde, dat de elf banken territorium des Rijks waren, doch van IJlem hield vol dat zij onder soevereiniteit van de Generale Staten waren gekomen.

(4) Voor de genealogie kan van belang zijn wat de pastoor een paar bladzijden verder over die erfpacht heeft opgetekend. Hij zegt dat zijn voorganger Gruninx (1585-1594) in zijn register als bezitter van het land, waarop de erfpacht rustte, ingeschreven had: Johan Belten, nu Anna Damen ende Nette Cleijnen in 't Raet te Wijck, waarop hij dan laat volgen: "ende een seker Ida of Nette Cleijnen, derelicta (weduwe) van Gerard Belten heeft den pastor Gruninx de negen coppen veel jaeren betaelt ende haeren man Gerard Belten heeft 't voorgeschreven stuck land achtergelaeten, daer de 9 coppen rogge opstaan". Dan zegt hij nog, dat men in dezelfde register kan zien, hoe Guilielmus Grotenclaes, de schoonzoon van Ida of Nette, ook de erfpacht betaald heeft. Een Willem Groteclaes komt in 1587 voor als gezworene in de Magistraat van Maastricht voor.

(5) Omstreeks 1566 scheldnaam voor de verbonden edelen. Later werd dit de (verzamel)naam van de vijanden van Filips II. In dit verband waarschijnlijk bedoeld als protestant (*).

(6) "in vrede", dus zonder problemen te maken (*).

ven betaelt aan heer Hermen Graven (1), ende heet Joannes Gysen, ende aen heer Henrich Goffin, mynen voorsaet, alhoewel dat hij somtyts eenige niet of einich catholycke worden bortsborcht, soo hij betaalde. So mij vertelt heeft heer Joannes Gysen, die 12 jaer, ende heer graven, die 24 jaeren, ende heer Goffin die 6 jaer, sijn pastoor geweest. Naer de doot van van N. dicto Fraints hereticus heeft hij eene dochter gelaeten, die Catholyck was getrouwt met eenen sekeren Celis van Luyck, die in 't jaer 1661 burgemeester is geweest tot Tricht (2). Ende desen als pandthelder off besitter der goederen heeft den heer Henrich Goffin betaelt 2 vat 1 cop rogge ende oock aen mij E. Rutten, pastor, tot in 't jaer 1660. Maer hem sendende quitance in 't haer 1661 om den pacht te ontvangen, heeft hij mij alleen twee vaeten betaelt ende den cop geweygert, doch sonder reden of fundament. Waerom ik terstont hem volgenden brief in 't Latijn hebbe geschreven " (3). De burgemeester M. Selys beantwoordde mijn brief op de volgende wijze (4)

Zoals het blijkt, is door deze brief de moeilijkheid in haar begin voorkomen en te niet gedaan. O, als alle pastoors het kwaad in de kiem verstikt hadden, dan zouden niet zoveel inkomsten verloren zijn gegaan !

(1661) *Herstelling en versiering der kerk.*

Dit jaar liet ik tal van herstellingswerken aan de kerk uitvoeren en schafte ik kerkornament en andere benodigheden aan (5)

(1) Pastoor van Heer 1617-1641.

(2) Michael de Selis, j.h. lic., was driemaal burgemeester van Maastricht: 1660-1661, 1668-1669 en 1679-1681. Hij was gehuwd met Anna Elisabeth Vrients.

(3) In die brief geeft de pastoor een uiteenzetting van de zaak, zoals hij ze optekende. Doch niettegenstaande dat schrijven veel uitvoeriger is, is het van geen belang het mede te delen.

(4) Het antwoord van burgemeester de Selis van 18 december eveneens in het Latijn, is zeer beleefd en tegemoetkomend. O.a. schrijft hij: "het zij verre van mijn, dat ik iets aan ene vrome stichting wil onttrekken, ik zou de eerder willen vermeerden dan ze voor een oortje benadelen". Hij eindigt met om verschooning te vragen en te beloven, dat hij God zal geven wat van God is.

(5) De pastoor geeft daarvan een lange lijst met beschrijving aan. O.i. heeft het geen nut ze af te drukken. Alleen willen wij de aandacht erop vestigen, dat het koperwerk nog uit Dinant betrokken werd. Hij tekent n.l. een volgend jaar aan, dat hij twee paren van het beste koper, het ene hoger dan het andere, die uit Dinant waren aangevoerd, voor het hoofdaltaar had gekocht. Na veel loven en bieden had zij ze gekregen voor 40 gulden Maastrichter cours.

(1662) *De pastorie van Heer betaalt cijns te Heugem.*

De pastorie van Heer moet jaarlijks cijns te Heugem betalen wegens enige percelen land, die zij dar bezit, n.l. 9 "quadrantes" of 2 stuiver 1 oord. Mijn zuster was er 15 februari (1), de laatste vrijdag, waarop zitdag gehouden wordt. Men is gewoon gedurende zes weken zitdag te houden en men begint de eerste vrijdag na Driekoningen.

(1662) *Hevige storm.*

De 28e februari was er omstreeks 9 uur een zo hevige storm, dat de toren van de kerk dreigde om te vallen en dat er grote schade aan het dak werd toegebracht.

(1662) *Herstelling van de haan op den toren.*

In de maand maart liet ik de haan op de toren herstellen. Zij koperen staart kostte mij drie gulden.

(1662) *Het vieren van zon- en feestdagen te Heer.*

Daar de inwoners van Heer zich weinig om de viering van zon- en feestdagen bekommerden en iedereen naar eigen goeddunken op die dagen graan maaide en inschuurde, alsof het werkdagen waren, maakte de rijproost Bossot deze verordening: "Niemant en sal moghen des Sondaghs ende Heyligensdaghs eenigh graen inhaelen off invaeren, mayen etc. sonder soncent van den pastoor op pene van drij goltgulden". Die vrome en nuttige wet is van 10e juli 1661. Ze werd door rijproost Vaes, de opvolger van Boisset, bevestigd en door mij 9 juli van dit jaar voorgelezen en afgekondigd.

(1) In 1662 was 15 februari, de zesde vrijdag na Driekoningen. Uit een aantekening elders blijkt, dat een cijns verschuldigd was aan de graaf van Gronsveld en een andere aan de erfgenamen N. Graven.

Wordt vervolgd.

Het spoor in Heer: wachterswoningen en overwegen.

Op 4 juni 1913 vroeg de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen, Dienst van Weg en Werken, Sectie Maastricht aan B & W van Heer vergunning aan "tot het bouwen eener nieuw wachterswoning bij elk der wachtposten Nos: 34, 35 en 36" op het traject Luik-Maastricht. De nummering van de wachterswoningen begon te Luik met no. 1 en eindigde in Maastricht met 38. Deze laatste wachterswoning lag bij de "grote" overweg, zoals dat vroeger werd gezegd. In 1961 werd deze overweg vervangen door de Scharnerwegtunnel. Tot die tijd was het meest vertelde smoesje als men te laat op het werk in Maastricht kwam: "D'n euverweg waor tow". En vaak was dat inderdaad het geval. In minder mate gold dit ook voor de kleine overweg, amper 100 meter verderop in de richting Luik. Vanuit wachterswoning 37 werden zowel de grote als de kleine overweg bediend. In 't Aörke no. 2 vertellen wij u al dat dit gebied tot 1907 bij de gemeente Heer behoorde.

De woningen 34 t/m 36 lagen (tot 1920) op het grondgebied van de gemeente Heer. Woning 36 was voor veel Heerdenaren de meest bekende. Tot aan de aanleg van de autoweg A2, was de St. Josephstraat (vroeger ook Kerkstraat genoemd) eeuwenlang voor velen de kortste weg van Heer naar Maastricht, via de Bloemenweg. Bij deze overweg

(nu met ahob) stond wachterswoning no. 36, bewoond door de familie Kicken. Dit echtpaar deed wisselend dienst als overwegwachter. Omdat twee personen niet voldoende waren om een overweg te bemannen was er aan de overweg nog een klein huisje gebouwd, groot genoeg om een wachter tijdens zijn dienst te huisvesten. De slagbomen, aan elke kant een, die de hele breedte van de overweg afsloot, werd met handkracht bediend buiten het gebouw. De heer Nelissen uit de Demertstraat uit Heer heeft daar vaak dienst gedaan. (Overigens was de heer Kicken een fervent tuinier die elk jaar weer prachtige dahlia's kweekte in de tuin bij het wachthuis.)

Wachthuis 35 lag naast de onbewaakte overweg bij de Burght, plaatselijk ook wel "de Röotsj" genoemd. De familie Drossaert (en eerder de familie Schmidt) hebben dit huis bewoond.

Ooit was hier een halte gepland. Op een kaart eind 19e eeuw staat het woord halte aangegeven. Dat is er toen echter niet van gekomen. Maar men had wel een vooruitziende blik. Aan de overkant van het spoor ligt nu namelijk station Randwyck. Vrijwel exact op de plaats van de overweg is nu de brug naar het ziekenhuis, Mecc, enzovoort.

Tussen de wachtershuizen 35 en 34 bevond zich de overkluizing van het Langwater, dat regenwater (en afval) naar de Maas vervoerde.

De volgende (onbewaakte) overweg was bij het vroegere Koebroek. Dicht bij die overweg lag (op Maastrichts grondgebied) een woonwagenkamp, aangelegd nadat het destijds kamp aan de St. Gerardusweg te klein was geworden. Hoewel er aan de overweg een klein onderkomen was voor een overwegwachter, is dit gebouwtje, **wachthuis 34**, daar nooit voor gebruikt. Personeel van het spoor, welke langs de spoorbaan tuintjes hadden, bewaarden er hun gereedschappen.

(Tegenover het woonwagenkamp liet de gemeente Maastricht in 1939 een natuur-ijsbaan aanleggen, omringd door kastanjabomen. Die ijsbaan is later gedeeltelijk ingenomen door de parkeerplaats van het A.Z.M. Een deel van de bomen staan er nog.) De overweg lag op de plaats waar nu de Oeslingerbaan het spoor en de A2 kruist.

Dodelijke ongevallen.

Op de onbewaakte overweg hebben kort na elkaar enkele zware ongelukken plaatsgevonden. Op 12 oktober 1954 kwamen er twee mannen uit Gronsveld om het leven door een botsing met de trein Maastricht-Eijsden. Op 4 mei 1956 deed zich op dezelfde overweg nog een afschuwelijker ongeval voor. Een auto met vijf inzittenden, allen afkomstig uit Wolferdange (Luxemburg) kwam in botsing met een sneltrein van uit Maastricht. De gevolgen waren katastrofaal. Ter plaatse stierven drie inzittenden van de auto. De bestuurder en zijn negen jaar oude zoontje raakten ernstig gewond. Naar aanleiding van deze twee, zo kort op elkaar voorgekomen ongelukken werden in de Tweede Kamer vragen gesteld aan de Minister van Verkeer en Waterstaat. Waarschijnlijk was het ongeluk mede te wijten aan het feit dat destijds op de Akersteenweg, vóór de Demerstraat, een richtingsbord stond met aanduiding: Luik rechtsaf. Bedoeld werd de Dorpsstraat, maar het kwam regelmatig voor dat automobilisten de Demerstraat insloegen en dan min of meer verdwaalden.

Het volgende wachthuis (nr. 33) lag buiten de gemeente Heer, bij Vogelzang in Heugem waar de familie De Lang vele jaren de scepter zwaaide over huis en overweg, die door beide echtgenoten om beurten bewaakt en bediend werden.

Halverwege de overwegen 33 en 34, ongeveer op de plaats waar nu de brug De Heeg-Molensingel ligt, liep vóór de aanleg van het spoor de weg van de Barakkenstraat, over Vogelzang, naar Heugem. Bij de aanleg van het spoor is deze geheel verlegd naar de oostkant, tot bij de overweg Vogelzang.

De Patagon.

Over enige jaren zal de vertrouwde gulden verdwijnen, om plaats te maken voor de Euro. In de loop der eeuwen hebben wij in onze omstreken heel wat verschillende munten gebruikt. Vanaf 1815 was de officiële munt de gulden, maar zeker tot het begin van de Eerste Wereldoorlog gebruikten wij ook nog veelvuldig de Belgische Frank en de Duitse Mark. Enkele voorbeelden:

- Voor de bouw van de nieuwe kerk in Heer (vóór 1905) werd een loterij georganiseerd. De hoofdprijs was.... 10.000 Belg.Francis.
- Tijdens vergaderingen van verenigingen in Heer, aan het begin van de 20e eeuw werden leden dringend verzocht om de contributie in Nederlands geld te betalen en niet in Belgische Francis.

Vóór de officiële Nederlandse gulden waren er ook guldens in omloop, waar dan een bepaalde koers bij werd vermeld, bijvoorbeeld Luikse of Maestrichtse koers.

Maar ook andere munteenheden, zoals de Pat(t)acon of Patagon. (zie afbeeldingen volgende pagina).

Deze zilvermunt van de Spaanse Nederlanden had een waarde van 48 stuivers en stond ook bekend onder de naam Albertusdaalder.

Hij werd, als voortzetting van de kruisrijksdaalder, geslagen van 1612 tot 1710, circuleerde in de 17e eeuw ook op grote schaal in de Republiek en (nog langer) in het Oostzeegebied.

Een bewijs dat deze munt ook in onze streken lang in gebruik is geweest vinden wij in de bankrechten te Heer anno 1774. (Zie Aörke 1). Ruim 100 jaar na afloop van de 80-jarige oorlog werden een deel van de amenden (boeten) nog steeds uitgedrukt in Patacons.

Het is moeilijk na te gaan wat destijds de werkelijke waarde van deze munt was. Uit 17e eeuwse akten blijkt dat huizen verkocht werden voor 75 - 100 Patagons.....

De PATAGON is hieronder afgebeeld op ware grootte.

Op de voorzijde lezen wij:
REX PHIL.III D.G. HISP ET INDIAR.
Dit is een afkorting van de tekst:

**Rex Philippus III Deo Gra-
tias Hispana et Indiar**

Vertaling:
Philips IV Koning bij de Gra-
tie Gods van Spanje en Indie
(West-Indië).

Opmerking: Op de voorzijde
staat boven de kroon een
handje als muntteken. Dat
geeft aan dat deze munt in
Antwerpen is geslagen.

Bij de in Maastricht geslagen munten was dit een sterretje i.p.v. het
handje.

De achterzijde is iets minder
makkelijk te lezen:

ARCHID. AVST. DYX.
BVRG. BRAB
afkorting van:
**Archiduc Austria Dyx
Bo(u)rgondial Brabant.**

Vertaling:
Groothertog van Oostenrijk,
Hertog van Bourgondië en
Brabant.

Vijf "Heeren uit Heer".

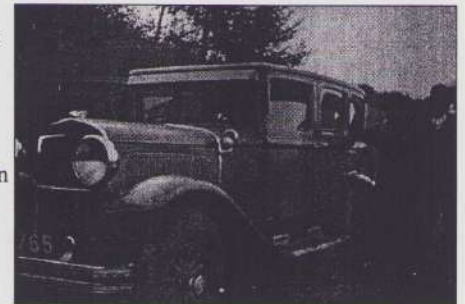
Wie nou de eerste auto in Heer en/of Scharn had is niet precies bekend. De ene zegt Dokter Willems; een ander zegt Harrie Beckers. En weer een ander zegt Lambert Geelen, de "kiesboer" uit de Dorpsstraat. Ook wordt de naam Deben genoemd. We zullen het neutraal houden: Harrie Beckers was een van de eerste autobezitters in Heer.

Deze Harrie Beckers was o.a. kastelein (vroegere Bas-Bec-Bar, thans de Uiver) en taxi-chauffeur. En hij wilde zijn welvaart delen met zijn vrienden.

Het verhaal gaat dat (ergens begin jaren '30) een van de vrienden een erfenis moest gaan uitbetalen aan een familielid in Luik. Wat er daarna allemaal precies gebeurd is, is niet bekend. Een feit is wel dat de heren uiteindelijk nogal wat kilometers verderop belandden, om precies te zijn.... in Versailles. Ten zuidoosten van Parijs.

De stad met zijn prachtige paleizen en parken, waar tot 1789 de franse koningen woonden. Waar in 1871 het Duitse keizerrijk werd uitgeroepen en in 1919 vrede werd gesloten tussen de geallieerde mogendheden en Duitsland.

In het centrum van de stad werd een fraaie groepsfoto gemaakt en die kon trots aan het thuisfront worden getoond. En het moet gezegd worden; dit was nog een wat anders dan een foto laten maken tijdens het pootjebaden bij Köbus in Heugem.... De vijf heeren uit Heer waren nu wereldreizigers geworden...

Van link naar rechts: Harrie Beckers, Pierre Heuts (alias de Naber), Sjang Piters, Mathieu (Jeuke) Piters en Sjo Bonten.

Met de hondskar naar de markt.

In de tijd dat onze vijf dorpsgenoten (zie vorige pagina's) zomaar per auto een reis naar Frankrijk konden ondernemen, was de gewone man nog altijd aangevoerd op andere manieren van vervoer. Te voet, soms per fiets. Tot in de jaren '50 trokken inwoners van Heer met hun waar naar de markt in Maastricht. Kleine landbouwers, of tuiniers. Soms zelfs werden kinderen gestuurd met enkele konijnen of ander kleinvee.

De opbrengst werd meestal omgezet in andere handelswaar (bijvoorbeeld vis) die op de markt verkrijgbaar was. Voor tuiniers of kleine landbouwers was de goedkoopste manier van vervoer een kleine kar op twee wielen, getrokken door de (waak)hond. Op bovenstaande is de heer **Andreas Schoonbrood** met zijn koopwaar op weg naar de markt in Maastricht. De foto dateert uit de jaren '20 of '30.

Zwaar transport in de Dorpsstraat.

In de Dorpsstraat zijn ze de laatste maanden al heel wat gewend. Bulldozers graafmachines enz. Zo ook kort na de bevrijding: Zwaar Amerikaans geschut wordt aangevoerd vanuit België.

Het trekkend voertuig was deels voorzien van rupswielen/banden. (De foto is genomen in de Dorpsstraat.) In het huis rechts heeft Bèr Bovens zaliger gewoond. Het witte huisje in het midden is afgebroken (thans Cuypers). Het grote huis "Notermans - anno 1902" is het pand waar thans de heer Oosterkamp woont. Daarachter is nog een klein stukje te zien van zaal "de Ridder".

Voetpaden in Heer. (Deel 3 - slot)
Wei(g)skes, getskes en peidjes.

8 Mockvoetpad.

Dit pad liep van de Akersteenweg, tegenover de Mockstraat, tot aan de St. Josephweg. Door en langs 11 weiden en tuinen. Onder aan het talud van Akersteenweg stonden 3 spoorbielsen rechtop. Een niet al te dik persoon kon zich er doorheen worstelen. Aan de andere kant van de wei was dat ook het geval. Men moest dan door twee weilanden lopen; een riskante onderneming wanneer er grazend vee in de weide liep. De 1 juliweg ligt er nu. Het pad werd aan het verkeer onttrokken omdat het nog nauwelijks te onderscheiden was als pad en bijna onbegaanbaar door wildgroei. De bouw van de melkfabriek was echter van doorslaggevende betekenis voor de opheffing.

9 Mockstraat tot Heerdergroenweg.

Het tracé van de Adelbert van Scharnlaan loopt nagenoeg gelijk met dit vroegere veldpad. Na de grenswijziging van 1920 lag dit pad nog maar voor een klein deel op Heerder grondgebied. Het werd aan weerskanten gebruikt door tuinders (o.a. Meyers) die er groenten verbouwden.

10 Tombevoetpad.

Dit pad maakte een driehoek met de Bemelerweg en de Oude Molenweg. Het dankt zijn naam aan de Romeinse grafheuvel die daar in 1952 nog lag, althans de restanten daarvan. (Thans: autobanden Kicken).

11 De Gats.

Zo noemde men de steeg die vanaf de Kruisstraat tussen de huizen nrs. 24 en 26 naar De Was liep. Het pad was slechts enkele tientallen meters lang. De Gats is opgeheven op verzoek van de buurtbewoners, die

de door de Gats rijdende fietsers en bromfietzers een gevaar vonden voor de daar spelende kinderen, maar ook omdat dit in de kom van Heer liggende voetpad in de avonden op een aanstootgevende wijze placht te worden misbruikt door vrijende paartjes. De Gats werd opgeheven op 9 augustus 1963 en gedicht tijdens de algehele renovatie en herstructurering van het gebied waaraan o.a. het in 1880 gebouwde huis Muylkens ten offer viel (1965).

12 Molenwegsvoetpad.

Dit voor vele mensen nuttige voetpad, dat begon aan de Molenweg (nu Rijksweg) naast pand nr.45, is enkele keren veranderd van richting; in onbruik geraakt en uiteindelijk al of niet wettelijk opgeheven. Het verbond, zoals de naam al aangeeft, de Molenweg met de Oude Molenweg. Het pad sloot ongeveer aan bij de Vroendalseweg. *Foto rechts: de toenmalige bewoner Sjeng Wetzels bij het begin van het pad (Molenweg).*

13 Veldpad.

Waar de St. Servatiusweg, vroeger Veldweg geheten, bij de Veldstraat aansloot, begon aan de overkant bij het heggekruis een voetpad dat liep tot aan de Oude Molenweg. Het pad dat langs de rein van Opveld en het pand Veldstraat 27 ("bee Nelke") liep is al heel lang in onbruik geraakt en er zijn dan ook weinig of geen mensen meer die er ooit gebruik van hebben gemaakt.

Er zijn veel meer paden geweest in Heer. Oude kaarten bewijzen dat. Namen zijn echter nauwelijks meer te achterhalen, terwijl van andere bekende namen van paden de ligging onbekend is. Behalve wellicht voetpad 13 waren alle genoemde paden in 1920 nog intact. Nu geen enkel pad meer, omdat ze door de voorschrijdende verstedelijking overbodig zijn geworden, c.q. door wegen of straten zijn vervangen.

Inwonerslijst 1796. (Deel 3)

De onderstaande inwoners woonden allen aan de "Groote Straat". De notering van de inwoners is waarschijnlijk begonnen vanaf het huidige kruispunt te Scham.

14 petrus houben 52 . . . . . Kenter.
joannes houben 19 . . . . . Zoon

Petrus Houben werd in Heer gedoopt op 9 december 1739 (zoon van J. Houben en M. Lenssen). Zijn vrouw Joanna Heuveneers (* Heer 2-8-1753) werd te Heer begraven op 13 maart 1791. Zoon Joannes werd gedoopt te Heer op 29 nov. 1783 en zou later trouwen met Elisabeth Elissen. (Zie nr. 65 inwonerslijst).

15 joannes selis 46 Kenter
joanna vlekken 66 zyn vrouwe
nicolaus selis . . . . . Zoon
elizabeth selis . . . . . Dogter
henricus selis 48 broeder
elizabeth selis 52 zuster
catharina selis 60 zuster

Joannes Selis, zoals hij in de doopregisters werd genoemd, werd in Heer gedoopt op 7 april 1739. Van deze familie (en het

verdere verloop) is weinig of niets bekend.

16. catharina zelis 60 zuster
joannes aerts 35 dogter
clara hennus 48 zyn vrouwe
margareta coninx 21 Dogter
ida coninx . . . . . Dogter
joannes coninx 24 zoon
jacobus aerts . . . . . Zoon

Clara Hennis (gedoopt te Heer 26 februari 1746) en dochter van Jacobus Hennis (zie nr. 2 inw.lijst) was eerder gehuwd

met Godefridus Coninx (* Heer 21-12-1738 † Heer 30-3-1784). Van haar tweede echtgenoot Joannes Aerts is niets bekend. Vast staat wel dat hij niet verwant is aan de huidige families Aarts en/of Aerts.

17 franciscus dautzenberg 45 Kenter
catharina jacobs 50 zyn vrouwe
catharina dautzenberg Dogter
petronella dautzenberg Dogter
christianus dautzenberg Zoon

Franciscus Dautzenberg huwde te Heer op met Maria Catharina Jacobs (* Heer 12-4-1754) dochter van Chr. Jacobs en H. Char-

ley. De naam van de hier vermelde dochter Catharina is onjuist. Dit moet zijn Maria Helena (* Heer 16-9-1786) die later zou trouwen met Christianus Pricken (zie nr. 73 inwonerslijst).

18 joannes jacobs 46 Kenter
elizabeth caenen 35 zyn vrouwe
christianus jacobs . . . . . Zoon
elizabeth jacobs . . . . . Dogter

Joannes Jacobs werd gedoopt te Heer op 14-12-1748, zoon van Chr. Jacobs en

E. Boormans. Hij was een halfbroer van Catharina Jacobs (zie hierboven nr. 17). Waar zijn vrouw El. Caenen werd geboren is niet bekend.

19 joannes jacobs 64 Kenter
maria touwwey 64 zyn vrouwe
wid. tossanus vilvo 40 Kenterste
maria vilvo . . . . . Dogter
henricus vilvo . . . . . Zoon

Van het echtpaar Jacobs-Van de Weijer zijn in Heer geen kinderen gedoopt. De inwonende

weduwe van Tossanus Vilvo (Vilvoye) is Joanna Horenbach. Tossanus werd gedoopt te Heer op 1-4-1751 en er begraven op 21-12-1792.

20 petrus vliegen 70 Kenter
gerardus brouwers 30 schoonzoon
maria vliegen 36 Dogter
petrus brouwers . . . . . Zoon
gertrudis brouwers . . . . . Dogter
anna brouwers . . . . . Dogter

Van zowel de familie Vliegen, als de schoonzoon Gerardus Brouwers is weinig bekend.

Op 7 augustus 1800 zou te Heer uit het huwelijk Brouwers-Vliegen geboren worden Petrus Alphonsus Hubertus Brouwers. Deze was gemeente-secretaris van Heer van 1829 tot 1844 en daarna notaris te Gronsveld.

21	michael luyten	36	schouster	Michael Luyten was niet van Heer. Zijn vrouw Anna Catharina Schillings (* Heer 8-1-1756) was ten tijde van het opmaken der lijst waarschijnlijk
	wilhelmus dortan	17	zoon	
	ida luyten		dogter	
	mechtildis luyten		dogter	
	giovendis luyten		dogter	
	lambertus luyten		zoon	
	michael luyten		zoon	

overleden. Zij was eerder gehuwd met Wilhelmus Dortan.

22	joannes willems	40	keutter	J. Willems was niet van Heer.
	maria maffot	25	zyn vrouw	

23	joannes van wissen	38	knegt	Waar Joannes van Wissen geboren werd is niet bekend. Hij was de stichter van de tak
	maria maffot	38	zyn vrouw	
	baltazar van wissen		zoon	
	agnes van wissen		dogter	

Heer Van Wissen. Zoon Baltazar (* Heer 23-6-1788) zal later trouwen met Maria Mechtildis Luyten (* Heer 26-3-1787), dochter van de "schouster". (Zie nr. 21 van de inwonerslijst).

24	mathias essenbach		keijheest	Mathias Essenbach, de koeherder, werd in Heer gedoopt op 8 april 1745. Zijn vrouw Catharina Lemmens werd in Heer begraven op 6 oktober 1794.
	elizabeth essenbach	16	dogter	

25	lambertus maffot	60	knegt	Lambertus Maffot werd gedoopt in Heer op 24-11-1742. Dochter Maria Elisabeth trouwt later met ene Petrus van Gangel; dochter Barbara met Nicolaas Savelberg (nr. 29 inwonerslijst).
	barbara hobmans	45	zyn vrouw	
	elizabeth maffot	34	dogter	
	barbara maffot	32	dogter	
	catharina maffot		dogter	
	donatus maffot		zoon	

26	casparus loverix	33	keutter	Acht Casparus Coverix of Loverix wordt opgemerkt: Vagabund. Bij zijn vrouw: dito.
	catharina vanerk	26	zyn vrouw	
	anna loverix		dogter	
	joannes loverix		zoon	

27	henricus vanderwey	50	keutterse	
----	--------------------	----	-----------	--

28	wed. jan huizeblers	70	keutterse	
----	---------------------	----	-----------	--

29	nicolaus zavelberg	50	keutter	De naam Zavelberg werd in de doopregisters geschreven als Sauvenier en Savel(s)berg. Anna Catharina Scholtissen was eerder (elders) gehuwd met ene Linckens. De naam Savelberg komt nog steeds voor in Heer.
	joanna scholtissen	41	zyn vrouw	
	joannes linckens	32	zoon	
	mathias zavelberg		zoon	
	nicolaus zavelberg		zoon	
	helena zavelberg		dogter	

Catharina Scholtissen was eerder (elders) gehuwd met ene Linckens. De naam Savelberg komt nog steeds voor in Heer.

30	mathias eggen	70	keutter	Mathias Eggen werd te Heer gedoopt op 18-1-1729. Zijn vrouw Anna Catharina Stevens werd in Heer begraven op 15 nov. 1761.
	catharina eggen	80	zyn vrouw	
	lambertus eggen	40	zoon	
	margareta eggen	40	dogter	

Mathias Eggen werd te Heer gedoopt op 18-1-1729. Zijn vrouw Anna Catharina Stevens werd in Heer begraven op 15 nov. 1761.

22 joannes massot 60 : Lucy &
elizabeth geliefen 50 zijn vrouw
Cornelia huynen 19 bruster

Over deze familie
Massot-Gilissen is
verder niets bekend.

32 wilhelmus paulissen 44 keuter
Catharina huijens 42 zijn vrouw
josepha paulissen . . . . . Dochter
lembertus paulissen . . . . . Zoon
wilhelmus paulissen . . . . . Zoon

De geboorteplaats
van Wilhelmus
Paulissen is niet be-
kend. Zijn vrouw
Maria Catharina
Huveeners werd te

Heer gedoopt op 22 juni 1755. Zoon Wilhelmus trouwt later met ene
Maria Gertrudis Bouwens uit Itteren.

33 antonius bekers 25 keuter
Cornelia sporck 30 zijn vrouw

Van deze familie is
verder niets be-
kend. Mogelijk is
de vrouw Maria

Cornelia Sporck (* Heer 30-10-1763) dochter van S. Sporck en B. Bis-
schops.

34 martinus paulissen 25 keuter
Catharina paulissen 14 Dochter
joanna paulissen 15 Dochter
michael paulissen 37 Broeder

Martinus Paulissen
werd gedoopt te
Heer op 26-10-
1756. Zijn vrouw
Maria Anna Huve-
neers (* Heer 1-4-1751) werd aldaar begraven op 12 maart 1788.

35 martinus remeyers 28 keuter
barbara hoerberichs 27 zijn vrouw
leonardus remeyers . . . . . Zoon

De naam Remeyers
komt in Heer voor
van midden 18e
eeuw tot eind 19e
eeuw. Deze Marti-

nus werd niet in Heer gedoopt. Zijn vrouw Anna Barbara Hoerberichs
wel (11-1-1773) dochter van L. Hoerberichs en M.C. Sporck.

Heerder Lijkenweg.

Heer en Cadier (en Keer) hebben in het verleden nauwe banden met el-
kaar gehad. Cadier behoorde een aantal eeuwen tot de parochie Heer,
hetgeen inhield dat doopsels, huwelijken en begrafenissen in de kerk
van Heer moesten plaatsvinden. De inwoners van Cadier vonden zeker
een begravenis in Heer als een heel zware taak. De tocht moest destijds
worden ondernomen via de Heerderweg (vroeger Heerder Lijkenweg)
in Cadier en de Holstraat in Heer naar de kerk van Heer. Moeilijk be-
gaanbare wegen, zeker met een lijk geladen op een kar. Terwijl het
kerkje (en het daarbij behorende kerkhof) van Keer veel dichterbij was.
Als er begrafenistochten naar Heer plaatsvonden, vond het vervoer
plaats ongeveer zoals op onderstaande tekening.

Pastoor Rutten (zie 't Aörke nr. 2) vermeldt in zijn aantekeningen uit
1661 dat inwoners van Cadier begrafenisrechten in Heer moesten beta-
len, ook al had de begravenis niet plaats in Heer. De pastoor moest er
dan wel een dienst houden alsof de overledene in Heer begraven werd.

Café "Bee Anneke".

Aan café's (vroeger herbergen genoemd) heeft het in Heer nooit ontbroken. In het verleden was een café soms een bijverdienste. Dat was zeker het geval bij café "Bee Anneke" tegenover de kerk in Heer. Het was een merkwaardig cafeetje. **Alleen open op zondag**, ná de hoogmis, tot een uur of twee. Het café werd geopend in 1905 of 1906, kort na de nieuwbouw van de kerk, door de familie Janssen-Habets. *Sjeng?* Janssen overleed kort na de opening en het cafeetje werd in stand gehouden door een zoon en later door dochter Anneke (vandaar de naam) inmiddels getrouwd met Nikkela Frijns. Toen Nikkela en Anneke zich te oud voelden voor het café nam zoon Jean Frijns het werk over. Begin jaren '80 besloot Jean om het cafeetje maar te sluiten, vanwege noodzakelijke verbouwingen en toenemende milieu-eisen.

Momentopname ergens in de jaren '60:

Na de Hoogmis loopt de kerk leeg en stromen de café's vol. In het cafe van Anneke is het ontiegelijk druk. Bier wordt, zoals altijd, uit de fles geschonken maar veel bezoekers geven de voorkeur aan een "dröpke" of een "Èlske", met of zonder suiker.

Er wordt gekaart: gepandoerd of getoept. Steenhouwer Lei Kokelkoren wil bij het toepen een van zijn tegenstander een punt bijkloppen. Hij doet het zo hard dat hij een stuk van de tafel afslaat. Geen nood, dat hoort bij het hardst van de strijd. Kokelkoren is niet de enige zakenman die het café bezoekt. Hij wordt omringd door andere zakenlieden, plaatselijke politici en een heel stel echte Heerdenaren. Zo maar wat namen in willekeurige volgorde: Meesters, Caldenborgh, Severijns, Vranken, Waber, Loontjens, Heuts, Bonten, Habets, van der Booren, Geelen, Beckers, Kerckhoffs, enz.

Het is duidelijk: de "Hierder Geis" is hier aanwezig.

Het meest besproken onderwerp is de voorgenomen annexatie van Heer door de gemeente Maastricht.....

50 jaar geleden.....

Hoe compleet anders was het leven (nog maar) 50 jaar geleden ?

Televisie bestond nog niet en destijds populaire spellen als monopoly en stratego waren voor vele gezinnen niet betaalbaar.

Wat de jeugd betreft geen nood. Op zondag 8 oktober 1949 werd het patronaat opengesteld voor de Heerder jeugd en naast bovengenoemde spellen kon men in het patronaat pingpongen, kaarten, schaken, dammen, kwartetspel, ganzebord, hersengymnastiek en "wat is de stand Mieke?". Op de leestafel trof men aan de Katholieke Illustratie, Panorama, Het Zuiden, De Katholieke Missiën, Denksport, Salvo, Steenkool, De Vliegwerelden en Nieuw Spoor.

Het internationaal vermaarde *Circus Boltini* gaf op 3 en 4 september enkele voorstellingen in een grote tent tegenover het Paviljoen.

En natuurlijk was er toneel. De Harmonie van Heer voerde het spel "De onuitstaanbare" op en Heer Vooruit de operette "Twee meisjesogen". De Harmonie van Heer presenteerde verder een bonte avond, waarin o.a. de clown Wickey optrad.

Tijdens de Pinksterkermis was er volop muziek in de Heerder café's. In café "Het Kruispunt", geëxploiteerd door *Sjefke Ummels* traden "The Swingstars" op o.l.v. Jan Pasmans. En in de Ridder het "radio-orkest Pie Bex en solisten".

De Harmonie van Heer trad op voor de R.O.Z. (Regionale Omroep Zuid) en het instrumentfonds van diezelfde vereniging droeg 1 clarinet en 2 cornets over. In oktober konden maar liefst 16 jeugdige muzikanten worden opgenomen dankzij de opleidingen verzorgd door N. Ramakers en J. Aarts.

Het St. Caeciliakoor gaf met de beide harmonieën en de Koninklijke Zangvereniging St. Pancratius uit Heerlen een groot concert in het Paviljoen.

En dan de voetbalclub: met nog 5 wedstrijden te gaan werd druk gespeeld over diverse zaken. Zou Heer voor de 2e achtereenvolgende competitie ongeslagen blijven? Zou in deze competitie het honderdste doelpunt gescoord worden? Zou er toch nog een kampioenschap inzitten? De Heerder supporters - en dat waren er heel wat in die jaren - werden door afgelastingen op de proef gesteld. En toen de competitie werd hervat... verloor Heer twee keer achter elkaar (bij Caesar in Beek en Zwart-Wit in Eys-Wittem). De competitie werd afgesloten met de wedstrijd Heer-W.V.V. Deze laatsten hadden de beste kansen, maar de avond vóór de ontmoeting kreeg Heer bericht dat een eerder protest was toegewezen en nu waren de bordjes verhangen. Heer had genoeg aan een gelijkspel en het werd een gelijkspel. Heer speelde promotiewedstrijden met E.V.V. (Echt), Roermond, Venray en Tegelse Hertent. Met nog 2 wedstrijden te spelen, trok men naar het reeds uitgeschakelde Venray waar met grote moeite een gelijkspel werd behaald, terwijl de grootste concurrent Roermond 3-1 won van de Tegelse Hertent. Tenminste dat werd verondersteld... maar Roermond had verloren met 3-1 en met nog een wedstrijd voor de boeg (thuis tegen E.V.V.) had Heer plotseling de beste papieren. De belangstelling was zo groot, dat er op zaterdagavond en zondagmorgen voorverkoop van kaarten plaatsvond. Ondanks de grote opkomst..... verloor Heer en werd Roermond kampioen. De talrijke Heerder supporters bleven achter met een kater. Zondag 26 juni 1949 had een onvergetelijke dag kunnen worden.....

De neomist Pater J.H. Soudant droeg op 18 september 1949 zijn eerste H. Mis op en daaraan ging vooraf een huis-aan-huis collecte, een voetbalwedstrijd, een kegelconours in Café Math Ringhs en een duivenvlucht op Namèche.

Het thuisfront stuurde weer Paas- en Kerstpakketten naar de "jongens in Indië". (Op dit onderwerp gaan wij in een van de volgende uitgaven uitvoerig in.)

Bertus oet Hier.

Hoe tijden veranderen kun je ook zien aan het beroep van inwoners. Waren in vroeger tijden klompenmakers heel gewoon, in de 19e eeuw en 20e eeuw was het beroep schoenmaker heel populair. De meesten waren geen schoenmakers in de letterlijke zin van het woord maar reparateurs van schoenen. Zij werden dan ook meestal aangeduid als "sjoester". Bërke Habets (zie foto rechts) oefende dit beroep uit. Eerst aan de Dorpsstraat en later in een oud huisje aan de Steegstraat.

Bërke Habets was niet alleen schoenmaker. Hij was ook succesvol als buuttereedner en werd in 1961 zelfs kampioen van Limburg met zijn buut als "Bertus oet Hier" ofschoon dat niet helemaal juist was; Bërke was namelijk niet van Heer, maar "import" van St. Pieter. Voor de inwoners van Heer was dat op dat moment niet zo belangrijk. Zij waren "geklonken" aan de radio (Regionale) om het kampioenschap van Bërke, alias Bertus, mee te maken. Bërke heeft op zijn beurt enkele Heerdenaren geïnspireerd om ook buuttereedner te worden...

HEBIOS.

In 1939 gaf de directie van N.V. Mabi te Maastricht aan ene aannemer Habets de opdracht voor de bouw van een bioscoop aan de Akersteenweg te Heer. Zij zou de naam HEBIOS (HEerder BIOScoop) krijgen, maar werd in de volksmond al gauw "de cinema" genoemd.

Voor de bouw van de bioscoop moesten een aantal woningen worden gesloopt. (Zie foto hiernaast: o.a. de witte huisjes. Foto genomen vanaf kruispunt.)

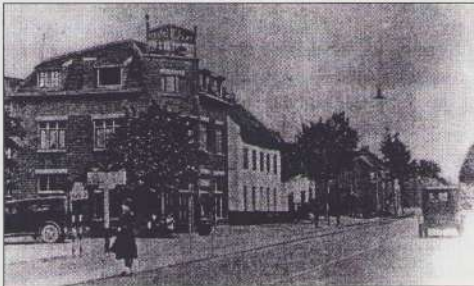
De benodigde vergunningen werden snel verleend en op

zaterdag 30 september 1939 werd het gebouw feestelijk geopend, in aanwezigheid van B & W van Heer en de geestelijkheid van Heer en Scharn. Het officiële gedeelte bestond uit toespraken van de heer M. Vermin (Directeur N.V. Mabi), burgemeester Thomassen en wethouder Wachelder. De heer Vermin dankte de gemeente en bouwers en sprak verder over de vrede-staken van de internationale bioscopie.

Burgemeester Thomassen was trots op de aanwinst voor de gemeente. In zijn toespraak vond hij het woord "Hebios" enigszins Grieks aandoen en hij maakte er dan ook maar van: "Hoger En Beter Is Ons Streven", daarmee de onderneming succes toewensend.

Wethouder Wachelder, sprekend namens de plaatselijke commissie van toezicht, wees op het toezicht dat de overheid diende te houden op de film, omdat die uiteenlopende invloeden kon hebben.

Na de toespraken werd de opening een feit door het doorknippen van een oranje lint door de dochter van Burgemeester Thomassen en kon de voorstelling beginnen. Die voorstelling was "**De Kleine Prinses**" met in de hoofdrol Shirley Temple.

In de "Limburger Koerier" van 2 oktober 1939 werd over de bioscoop o.a. geschreven:

"Zowel de beeldprojectie als het geluid zijn onberispelijk van kwaliteit. Het nieuwe theater is voorzien van de nieuwste apparaten. Het interieur is uitnemend geslaagd met zij rustige, op weloverwogen wijze onderbroken wandvlakken. Aardig is vooral ook de rode lichtboog die, als uit de vloer oprijzend, gedurende heel de voorstelling het witte doek omspannen houdt.

De kennismaking met het nieuwe theater en met het peil der voorstellingen, zoals dat thans werd gedemonstreerd, zal de talrijke bezoekers van deze eerste avond - de zaal was immers geheel gevuld - ongetwijfeld zijn bevallen. Voor Heer betekent dit evenement een nieuwe factor in het ontspanningsleven, die zeer zeker tot in verderen omtrek gewaardeerd zal worden".

Dat de zaal, volgens het krantebericht, geheel gevuld was zal zeker ook te danken zijn geweest aan het feit dat de openingsvoorstelling gratis was. Voorstellingen werden gegeven op zaterdag en zondag om 5 en 8 uur, maandag op 8 uur, terwijl er op zondagmiddag om 2 uur een familievoorstelling was. De zaal was onderverdeeld in 5 verschillende rangen variërend van "loges" tot "stalles". De entreprijzen bedroegen 80, 65, 55, 40 en 30 cent. Voor dit laatste bedrag moest men helemaal vooraan zitten en nogal omhoog kijken, zodat deze rang in de volksmond al snel "nekloge" werd genoemd. Voor de familievoorstelling bedroeg de entreprijs slechts 15 cent.

In verband met de oorlogsdreiging werd het theater al kort na de opening, op dinsdag **21 november 1939**, door de directie van de N.V. Mabi welwillend afgestaan voor een grote openbare bijeenkomst over het onderwerp: "**Wat te doen bij luchtgevaar**". Er werden dia's vertoond en er was gelegenheid tot het stellen van vragen.

In de oorlog waren Amerikaanse, Engelse en Franse films door de censuur al snel verboden en werden er voornamelijk Duitse (Heimat)films vertoond. Omdat er in de oorlog weinig ander vertier was, was de bioscoop in de oorlogsjaren altijd goed bezet.

Na de bevrijding vond er een (min of meer provisorisch) concert plaats voor de in Heer gelegerde Amerikaanse soldaten.

De Hebios na de oorlog. In de vitrines rechts werden foto's opgehangen van de volgende film...

Na de oorlog werden de normale voorstellingen weer hervat. Maar er werden ook lezingen gehouden over het opkomende communisme en over de strijd in Nederlands Indië. In de 50' er jaren en begin jaren '60 was de Hebios redelijk succesvol, ondanks het feit dat een deel van de jeugd "inkroop" (tijdens de pauze naar binnen kruipen - of sluipen - en de hoofdfilm gratis bekijken). Soms waren er ongewilde pauzes. Dat was als de "operator", de "Belsj" Pierre Beckers uit de Schoolstraat een rol opzette en vervolgens in het ernaast liggende café van Cor Lardenoije een pilsje ging drinken. Dan brak de film of moest een nieuwe rol worden opgezet en Pierre was even niet te vinden....

En dan klonk al snel in de zaal: "Cent trök".....

In de loop van de jaren '60 liepen de bezoekersaantallen aanmerkelijk terug. Voornaamste oorzaak was waarschijnlijk de opkomst (lees: concurrentie) van de televisie. In "De Nieuwe Limburger" van 20 december 1969 kondigde de heer Theunissen, directeur van N.V. Mabi, de sluiting en de verkoop van de bioscoop aan. Kort daarna werd de bioscoop inderdaad gesloten. In het "rampjaar" 1970 verloor de gemeente Heer niet alleen haar zelfstandigheid, maar ook haar cinema..

De verkoop van het pand heeft meerdere jaren op zich laten wachten, voordat er een fitness-centre werd gevestigd.